

Stadsdelar i fokus: Valby och Tillberga

I det här numret av Kommunal Ekonomi och Politik ska vi bege oss ned på stadsdelsnivån. Försöken att decentralisera det lokala demokratiska inflytandet och förvaltningen av den kommunala verksamheten till stads- eller kommundelar har varit många under de senaste 30 åren. I Sverige hade kommundelsnämnderna sin höjdpunkt kring mitten av 1980-talet. Ett lite märkligt faktum är att de större städerna var sena i denna utveckling. Efter SDN-reformen i Göteborg sent på 1980-talet följde Malmö och Stockholm mer än ett halvt decennium senare. Ungefär samtidigt med SDN-reformerna i Malmö och Stockholm genomfördes ett avancerat försök med decentralisering i Köpenhamn. I fyra särskilt utvalda stadsdelar inrättades *bydelsråd* med långtgående befogenheter. De direkt stadsdelsvis folkvalda *bydelsråden* hade en omfattande uppgiftsportfölj, som inte delegerats från Köpenhamns kommun, utan som tilldelats dem direkt av staten genom en särskild försökslag. Så när som på beskattningsrätten kom de köpenhamnska *bydelsråden* att få en ställning som liknade andra danska kommuners ställning. Försöksordningen avskaffades år 2001 efter en folkomröstning där Köpenhamns väljare gjorde tummen ner.

Elaka tungor har gjort gällande att det var det partitaktiska agerandet från Venstre som beseglade *bydelsrådets* öde. Köpenhamns kommun är traditionellt vänsterstyrd. Venstre (som ju är ett borgerligt parti) såg inga möjligheter att någonsin komma i majoritet i rådhuset och stödde den långtgående decentraliseringen. Kanske kunde man istället erövra en eller flera bydelar. När väljaropinionen vände åt höger fick Venstre segervittring och gjorde ett politiskt lappkast. Man gick aktivt ut i folkomröstningskampanjen och uppmanade sina väljare att rösta nej. Någon motsvarande ja-kampanj från de till reformen tvehågsna socialdemokraterna blev det aldrig fråga om.

I utvärderingar bedömdes försöket vara särskilt framgångsrikt i stadsdelen Valby. När försöket avslutades drevs det igenom inrättandet av ett *lokaludvalg* i Valby med betydligt svagare ställning än det nedlagda *bydelsrådet*. Det nya

lokaludvalget var inte längre direktvalt, utan indirekt valt av stadsfullmäktige. Budget och kompetens var utomordentligt mycket mer inskränkt. Utöver att man kunnat yttra sig i planfrågor har det framförallt handlat om kulturpolitik. Gunnar Gjelstrup och Bjørn Borre från Roskilde Universitetscenter följer i sin artikel i det här numret upp Valby *lokaludvalg*. Slutsatsen är att många av de positiva processer som man kunde se i *bydelsrådet* har fått sin fortsättning i det nya formatet, men att ambitionsnivån är för låg. Det behövs mer resurser, kompetens och personal.

I numrets andra artikel är det Västerås stad som är i fokus. Västerås var under 1980- och 1990-talen mycket aktivt när det gäller organisationsförändringar, ofta med en decentralistisk orientering. Man prövade distriktsnämnder, en kommunaldelsnämnd (i Skultuna) och en beställar-utförarorganisation där utförarorganisationen (ProAros) organiserades i integrerade distrikt. Här handlar det om Tillberga, där flera olika kommunala verksamheter lagts ut på entreprenad på en ekonomisk förening sedan 1993. Det var den förra borgerliga majoriteten i Västerås som inte utan viss vanda beslöt om entreprenaden. Visserligen hade man ett privatiseringsmål - 20 procent av den kommunala verksamheten skulle konkurrensutsättas årligen. Men samtidigt var den entreprenör som anmälde sitt intresse i Tillberga via HSB nära släkt med arbetarrörelsen. Skulle privatiseringen i Tillberga innebära att den socialdemokratiska rörelsen skulle behålla makten?

Stig Montin från Örebro Universitet har utvärderat demokratieffekterna av Tillbergaentreprenaden. Farhågorna om fortsatt socialdemokratiskt styre tycks nog ha kommit på skam. Däremot förefaller det som om arrangemanget i Tillberga med den ekonomiska föreningen Tillberga GrannskapsService på olika sätt har lyckats ersätta de politiska partier som är på dekis som länk mellan medborgarna och kommunen. Inte bara medlemmarna i den ekonomiska föreningen utan även brukarna har aktiverats. I ett vetenskapligt perspektiv är, menar Montin, Tillbergaexemplet intressant därför att det handlar om samexistensen mellan olika styrformer: nätverksstyrning (*governance*) i och med att föreningen ingår i ett lokalt nätverk, marknads-efterliknande (*New Public Management*) eftersom det i grunden handlar om en entreprenadupphandling och hierarki till exempel i föreningens inre styrning.

Med dessa båda artiklar avslutar vi den tionde årgången av *Kommunal Ekonomi och Politik*. Vi vill tacka läsare och författare för dessa tio år. Nu tar vi itu med nästa årtionde. Flera spännande artiklar står i kö för publicering under 2007.

Henry Bäck, Björn Brorström och Sven Siverbo